

ke glede zmanjševanja regulatornih pristojnosti držav podpisnic na področju visokega šolstva.³

Uporaba koncepta »Evropa znanja« predstavlja pomembno diskurzivno novost *Bolonjske deklaracije*. V bolonjski proces je vstopila ideja o znanju kot temeljni prvini evropske integracije in prihodnosti, ki v tej fazi še ni bila neposredno povezana z gospodarstvom. Diskurz se tukaj še drži normativnih smeri s sklicevanjem na zgodovinsko odvisnost od povezovalnih politik, skupnih vrednot in pripadnosti skupnemu družbeno-kulturnemu prostoru (cf. *Bolonjska deklaracija*, 1999). Normativna komponenta diskurza se še vedno pojavlja kot dominantna značilnost v besedilu *Bolonjske deklaracije*.

Na novo se pojavi še koncept »zaposljivosti«. Skupaj s konceptom »mednarodne kompetitivnosti« evropskega visokega šolstva nastopata kot vzhajajoča diskurzivna elementa in odražata krepitev kognitivne ideje o visokem šolstvu kot gonilu napredka celine. Poleg norm in vrednot se torej pojavlja tudi diskurz potrebe po reformi iz gospodarskih vzgibov.

Praga, 2001

Ena ključnih idejnih točk *Praškega komunikeja* je bila opredelitev visokega šolstva. Ministri so podprli idejo, »da je treba visoko šolstvo šteti za javno dobrino, da je in bo ostalo v javni pristojnosti (predpisi ipd.) ter da so študentje polnopravni člani visokošolske skupnosti« (*Praški komunikej*, 2001). Omemba študentov nakazuje, da se je razmišljalo tudi o drugih, antagonističnih percepcijah glede študentov, npr. o ideji trga v visokem šolstvu in študentu kot potrošniku. Ministri so namreč poleg aktivnosti Evropske komisije prepoznali še en nenadno povečan trend, ki bi lahko ogrozil primat državne regulacije visokega šolstva: gre za tako imenovani trend *transnacionalnega izobraževanja* in liberalizacije trgovine z izobraževalnimi storitvami v okviru Svetovne trgovinske organizacije (STO). Ta tema se je vrnila na agendo ministrskega srečanja v Berlinu dve leti kasneje (spodaj).

»Evropo znanja« je v praškem besedilu zamenjal koncept »družbe in gospodarstva znanja«. »Vseživljenjsko učenje« je postalo geslo za

3 O odporu do zmanjševanja regulatornih pristojnosti posameznih držav priča tudi zaplet s konceptom »harmonizacije«. Iz *Intervjuja 4* je razbrati, da je poskus ponovne uporabe koncepta »harmonizacija«, ki je bil uporabljen že v *Sorbonski deklaraciji*, sprožil diskusijo in vznemirjenje predvsem pri državah, ki so ostro nasprotovale kakršnemukoli poenotenju visokošolske regulacije. Končno se je problem izkazal »jezikovne narave« in beseda harmonizacija je bila dokončno odstranjena iz bolonjskega procesa.